

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 327. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992357884240/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

XI

Den, der har staaet i et Spejlkabinet og set sig selv og alle Genstande fordoblede i det Uendelige ovenover, nedefter, til alle Sider, har en Forestilling om den Svimmelhed, man undertiden kan føle overfor den romantiske Kunstform.

Enhver husker den pudsige Effekt, det gør, naar i Holbergs *Ulysses v. Ithacia* Personerne bestandig gør Løjer med, hvad de selv er og forestiller, naar Ulysses foreviser sit lange Skæg, der er groet ud i det Tiaars-Felttog, eller naar der paa en Kulisse staaar skrevet: «Dette skal være Troja», eller endelig naar Jøderne tilsidst bryder ind og trækker de Klæder af Skuespilleren, som han har laant til at spille Ulysses i. Skuespilkunstens Virkning beror som bekendt paa Illusion, og Illusion er en for mange Kunster fælles Bestemmelse. Saaledes skuffer en Statue og et Maleri ligesaa fuldt som et Teaterstykke, og Illusionen beror paa, at man et Øjeblik antager Stenen for Menneske og den malte Flade for en Virkelighed, der gaar i Dybden, ligesom man jævnlgt glemmer Skuespillerens Person over hans Rolle. Denne Illusion er imidlertid kun fuldstændig i Øjeblikke. Den rent Udviklede kan vel helt lade sig skuffe: Saaledes skød en indisk Soldat i Calcutta den Skuespiller, der spillede Othello, med det Udraab: «Aldrig skal det siges, at i min Nærværelse en Neger har myrdet en hvid Kvinde!» Men hos den Dannede er Illusionen kun glimtvis tilstede, saa igen en Stund ophævet o. s. v. Den kommer og gaar, kommer i det Øjeblik, Tragedien bringer En Taarer i Øjnene, gaar i det Øjeblik, man trækker sit Lommestørklæde frem og betragter sin Nabo. I dette Sansbedrag er nu Kunstværkets Virkning samlet som i sin allerfineste Spids. Illusionen er Kunstværkets Genskin i Tilskuerens Sind. Illusionen er det Skin, det Spil, hvorved det, som i Sandhed er uvirkeligt, bliver Virkelighed, bliver Alvor for Tilskueren.

I det simple, ligefremme Kunstværk er ingen særlig Opmærksomhed helliget Sansbedraget. Der sigtes ikke til det, Intet er gjort for at styrke det eller give det en særligt pirrende Ejendommelighed, end mindre er der gjort noget for at slaa det itu.

Det forstaas imidlertid let, at Illusionen kan faa noget saadant Pirrende og Pikant i alle Kunster. Naar der f. Eks. paa